

Ανάδυση του γραμματισμού

Όλες οι στάσεις , γνώσεις και δεξιότητες που σχετίζονται με την αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου και την κατανόηση του μηνύματός του, καθώς και την παραγωγή κωδικοποιημένων μηνυμάτων, κατά την προσχολική ηλικία, δηλαδή προτού αρχίσει η συστηματική διδασκαλία της ανάγνωσης - γραφής

Προσπάθεια του παιδιού να δημιουργήσει δικά του ή να ανακαλύψει τα συμβατικά συστήματα καταγραφής του προφορικού λόγου που χρησιμοποιεί το περιβάλλον του

- ◆ Σχετίζεται θετικά με τη σχολική επιτυχία
- ◆ Επηρεάζει τη σκεπτική ικανότητα και τον τρόπο οργάνωσης της γνώσης

- ◆ Κατανόηση κοινωνικών προσδιορισμών
- ◆ Παιδαγωγικές συνέπειες

Προηγούμενο μοντέλο
***Αναγνωστική ετοιμότητα ως νευρολογική
ωρίμανση***

Απόρριψη του συμπεριφορισμού: το παιδί δεν είναι ο άγραφος χάρτης στον οποίο εγγράφονται παθητικά οι εμπειρίες, αλλά ο δυναμικός, ενεργητικός οργανωτής των εμπειριών, ο νοηματοδότης τους, που με την ενεργητική του δράση αντιλαμβάνεται και κατανοεί τον κόσμο γενικά και τον κόσμο του γραπτού ειδικά.

Κάθε μορφή γνώσης είναι δυναμική κατάκτηση σε αλληλεπίδραση με το αντικείμενο (γραπτός λόγος) και με την κοινότητα στην οποία ζει το παιδί

Ταυτόχρονη και αλληλεπιδραστική ανάπτυξη των δύο όψεων του γραμματισμού (ανάγνωση και γραπτή έκφραση)

Ερευνητικά πεδία

- ◆ *Τα παιδιά ως αναδυόμενοι αναγνώστες στο σχολείο και το σπίτι*
- ◆ *Από τον προφορικό λόγο στην παραγωγή γραπτού*
- ◆ *Μεταγλωσσική συνειδητοποίηση (φωνημική συνειδητοποίηση και συνειδητοποίηση της λέξης)*

*Τα παιδιά ως αναδυόμενοι αναγνώστες στο
σχολείο και το σπίτι*

- ◆ Γλωσσική και κοινωνική αλληλεπίδραση κατά την ανάγνωση ιστοριών ή πληροφοριακών κειμένων: η ανάγνωση κειμένων κοινωνικά προσδιορισμένη δραστηριότητα
- ◆ Από το ατομικό διάβασμα στο διάβασμα σε ομάδες: το νόημα κατασκευάζεται συνεργατικά με λεκτικούς ή μη λεκτικούς τρόπους (ερωτήσεις, συζητήσεις, γεφύρωση της ιστορίας με τη δική τους ζωή, ανάπτυξη λεξιλογίου)
- ◆ «Ανάγνωση αγαπημένης ιστορίας»: αναδεικνύονται οι αντιλήψεις για το γραπτό λόγο (διαφορές προσωδιακές, συντακτικές, λεξιλογικές). Η προσομοίωση όχι μηχανική ανάμνηση αλλά διαδικασία δόμησης
- ◆ Διαφοροποίηση ανάλογα με κοινωνικά στρώματα και πολιτισμικά περιβάλλοντα (όχι τόσο το γεγονός του διαβάσματος όσο ο τρόπος επεξεργασίας, ανάλυσης και συζήτησης που δημιουργεί στάσεις και δεξιότητες)

Από τον προφορικό λόγο στην παραγωγή γραπτού

- ◆ Πρώτο βήμα: να αντιληφθεί το παιδί ότι ο γραμματισμός διαμεσολαβεί σε πλήθος πολιτισμικές δραστηριότητες στην καθημερινή ζωή
- ◆ Οι αντιλήψεις για το γραπτό, δηλαδή οι θεωρίες που αναπτύσσει το παιδί καθώς αποπειράται να γράψει (μορφή, λειτουργία, μεταγλώσσα) είναι το γνωστικό βάθρο για το πέραςμα. Οι εννοιοποιήσεις προχωρούν από αδρομερείς σε πιο εκλεπτυσμένες
- ◆ Ο ρόλος της οικογένειας είναι τεράστιας σημασίας: η ακρόαση διαβάσματος ιστοριών έχει τη μεγαλύτερη συσχέτιση με τις γνώσεις γραμματισμού στην ηλικία των 5 χρόνων και με την κατανόηση αναγνωσμάτων στην ηλικία των 7
- ◆ Οι σχολικές επιδόσεις σχετίζονται άμεσα με την αλληλεπίδραση γονέων και παιδιών με γεγονότα γραμματισμού εντός και εκτός οικογένειας και με τις στάσεις και τις αντιλήψεις της οικογένειας
- ◆ Ο γραμματισμός είναι βαθιά συνδεδεμένος με την ιστορία και την καθημερινή ζωή των μελών κάθε κοινότητας

Μεταγλωσσική συνειδητοποίηση

- ◆ Η κατάκτηση του γραμματισμού απαιτεί τη συνειδητοποίηση της γλώσσας ως αντικειμένου σκέψης και στοχασμού και ως αντικειμένου χειρισμού (διαφανής - αδιαφανής γλώσσα)
- ◆ Προϋποθέτει αυξημένες γνωστικές απαιτήσεις και δεν κατακτάται εύκολα από όλους
- ◆ Τέσσερα επίπεδα:
 1. φωνημική επίγνωση ή συνειδητοποίηση
 2. συνειδητοποίηση της λέξης (πλήρης αποχωρισμός της γραπτής μορφής από το περιεχόμενο)
 3. συνειδητοποίηση της μορφής (προτάσεις, παράγραφοι, κείμενα)
 4. πραγματολογική συνειδητοποίηση (περιστάσεις επικοινωνίας)

Φωνημική επίγνωση ή συνειδητοποίηση

Η ικανότητα της αντίληψης της προφορικά εκφραζόμενης λέξης ως αλληλουχίας ξεχωριστών ήχων

- Σημαντικότερη η σχέση ανάμεσα στις πρώτες φωνημικές ικανότητες και την ανάγνωση (λέξεις, συλλαβές, φωνήματα- αντιπροσώπευσή τους από σύμβολα του αλφαριθμητικού κώδικα)
- Προϋποθέτει απόσπασση της προσοχής από το επίπεδο της κατανόησης και συγκέντρωση στο γλωσσικό σύστημα
- Αποτελεί προϋπόθεση για τη μάθηση της γραφοφωνημικής αντιστοιχίας (συνδυασμός κάθε ήχου με το αντίστοιχο γράφημα και μετατροπή του ακουστικού ερεθίσματος σε οπτικό και αντίστροφα)
- Είναι ο καθοριστικότερος παράγοντας για την επιτυχία της κατάκτησης της ανάγνωσης. Παιδιά που δεν αναπτύσσουν τη συγκεκριμένη ικανότητα χαρακτηρίζονται άτομα με μαθησιακές δυσκολίες
- Οι φωνολογικές δεξιότητες μπορούν να διδαχθούν
- Αποτελεσματικότερες οι αναλυτικοσυνθετικές μέθοδοι (τα συστατικά στοιχεία της φωνολογικής συνειδητοποίησης συνδέονται με τη μάθηση γράμματος-ήχου με διαίρεση και ανασύνθεση)